

1. Ülke Hakkında Genel Bilgiler

Resmi adı:	Kamboçya Krallığı
Yönetim Biçimi:	Anayasal Monarşi
Devlet Başkanı:	Kral Norodom Sihamoni (2004'den beri)
Başbakan:	Hun Sen (30 Kasım 1998)
Yüzölçümü:	181,035 km ²
İklim:	Muson
Nüfus:	14,805,358
Resmi Dil:	Khmer (resmi dil), Fransızca, İngilizce
Din:	Threvada Budizm
Para birimi:	Riel (KHR), 1KHR=0,00025 ABD Doları
Saat farkı:	+5 saat ileri

Üyesi olduğu Uluslararası Kuruluşlar: ACCT, ARF, ADB, CP, ESCAP, FAO, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICRM, IDA, IFAD, IFC, IFRCS, ILO, IMF, IMO, INTELSTAT, INTERPOL, IOC, IOM, ISO, ITU, NAM, OPCW, UN, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UPU, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WtoO, WTO.

Resmi Tatiller: 1 Ocak Yeni Yıl, 7 Ocak Zafer Bayramı, Şubat Meak Bochea (tarihler değişiklik gösterebilir), 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, 14-16 Nisan Kmer Yeni Yılı, Nisan veya Mayıs Visaka Bochea (tarihleri değişiklik gösterebilir), 1 Mayıs İşçi Bayramı, 13-15 Mayıs Kral Sihamoni'nin Doğum Günü, 18 Haziran Ana Kraliçe'nin Doğum Günü, 24 Eylül Anayasa Günü, Eylül/Ekim Pchum Ben Festivali (tarihler değişiklik gösterebilir), 9 Kasım Bağımsızlık Günü, 10 Aralık İnsan Hakları Günü.

Çalışma Saatleri: Devlet Daireleri: 7:30-11:30 ve 14:00-17:00 Pazartesi-Cuma; Şirketler: 08:00 -12:00 ve14:00-17:00 Pazartesi-Cumartesi; Mağazalar: 08:00-20:00 Pazartesi-Pazar; Bankalar: 8:00-15:00 Pazartesi-Cuma.

1.1 Ülkenin Kısa Tarihçesi

Birçok Kamboçyalı kendisini, bir zamanlar Güneydoğu Asya'nın büyük bölümü üzerine hâkimiyet sağlamış olan ve 10 ve 13. yüzyıllar arasında en görkemli günlerini yaşayan Angkor İmparatorluğunun kurucusu Khmerlerin soyundan kabul eder. 13. yüzyılda Tay ve Cham (bugünkü Vietnam) saldırıları imparatorluğu zayıflatarak uzun bir gerileme dönemine soktu. Kral, 1863 yılında ülkesini Fransız Himayesine aldırdı. Kamboçya 1887 yılında Fransız Çinhindi'nin bir parçası oldu. İkinci Dünya Savaşı sırasındaki Japon istilasının ardından Kamboçya 1953 yılında Fransa'dan tam bağımsızlığını kazandı. Nisan 1975'de beş yıllık bir mücadelenin sonunda Komünist Kızıl Khmer güçleri Phnom Penh'i ele geçirdi ve bütün şehirleri ve kasabaları tahliye etti.

Pol Pot idaresindeki Kızıl Khmerler rejimi sırasında en az 1.5 milyon Kamboçyalı idam ve açlık gibi nedenlerle yaşamını kaybetti. Kızıl Khmerleri dağlık araziye çekilmek zorunda bırakan 1978 yılı Aralık ayındaki Vietnam saldırısı 10 yıllık bir Vietnam işgalinin ve yaklaşık 13 yıl süren iç savaşın başlangıcı oldu. 1991 Paris Barış antlaşması demokratik seçimleri ve ateşkesi zorunlu tutuyordu ama Kızıl Khmerler saldırılarına devam ettiler.

Birleşmiş Milletler desteğinde yapılan 1993 seçimleri ve bunun ardından kurulan koalisyon hükümetiyle bir miktar normale dönüldü. Hizip çatışmaları 1997 yılında ilk koalisyon hükümetinin sonunu getirdi. 1998'de yapılan ikinci seçimlerden bir başka koalisyon hükümeti ortaya çıktı ve politik istikrar yeniden sağlandı. 2003 yılında gerçekleşen parlamento seçimini Kamboçya Halk Partisi kazandı. Ancak, Başbakanı'nın seçilmesi için gerekli olan üçte iki çoğunluk sağlanamadığından hükümetin kurulması bir yıl sürdü. 2004 yılında Kamboçya Halk Partisi'nin Funcinpec Partisi ile koalisyon kurması sonucu hükümet kuruldu. 2008 yılında gerçekleşen son parlamento seçimlerini Başbakan Hun Sen liderliğindeki Kamboçya Halk Partisi kazandı. Beş yılda bir düzenlenen parlamento seçimleri, 2013 yılında Temmuz ayında gerçekleşecektir.

1.2 Siyasi ve İdari Durum

Kamboçya siyasetinin sınırları 1993 yılında kabul edilen milli anayasa ile çizilmiştir. Yönetim biçimi anayasal monarşi olan devlet, temsili parlamenter demokrasi ile yönetilmektedir. Başbakan Hun Sen hükümetin başıdır. Kral Norodom Sihamoni ise devletin başıdır. Başbakan, parlamentonun önerisi ve onayı ile Kral tarafından atanır.

Kamboçya idari olarak başkent dahil olmak üzere 24 şehirden oluşmaktadır. Şehirler ise kendi içlerinde 159 ilçe ve 26 belediyeye bölünmüştür.

2. Genel Ekonomik Durum

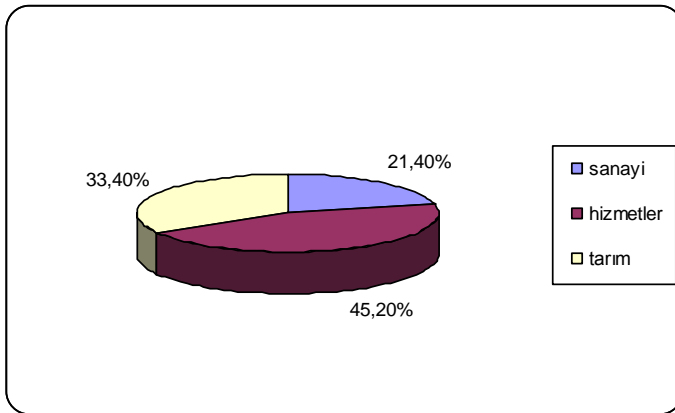
2001-2010 yılları arasında Kamboçya ekonomisi, hazır giyim ve turizm sektöründeki gelişmelerinde etkisiyle ortalama %8 oranında büyümüştür. Dünya ekonomisindeki durgunluğun etkisiyle 2009 yılında %0.1 daralan Kamboçya ekonomisi, 2010 yılı itibariyle büyüme devam etmiş ve 2010 yılında %5.95 oranında büyüme kaydetmiştir. Kamboçya ekonomisi yüksek oranda dolarize olmuştur. İç piyasada yerel para birimi olan Riel yerine birçok alanda dolar kullanılabilir. Kamboçya ekonomisinde dışarıdan gelen yardımların payı büyüktür öyle ki hükümet bütçesinin yarısı dışarıdan gelen yardımlardan elde edilmektedir.

2.1 Temel Ekonomik Göstergeler

	2009	2010	2011
GSYİH (milyar ABD \$)	10,4	12,1	15.9
GSYİH büyüme hızı (%)	%-1,5	%4,1	%5.1
Enflasyon oranı	-0.7	4.0	6.1
İhracat FOB (milyon ABD \$)	4.302	5.472	6.289
İthalat FOB (milyon ABD \$)	5.876	7.324	8.647
Dış Borç (milyon ABD \$)	4.282	4.392	4.694
Toplam Yabancı Sermaye Stoğu (milyon ABD \$)	3.288	3.802	4.215

*Kaynak: Economist Intelligence Unit, Cambodia Country Report May 2011

3. GSYİH'nin Sektörel Dağılımı

*Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

3.1 Tarım

Hizmetler sektöründen sonra GSYİH'daki payı en yüksek olan sektördür. Pirinç ülkedeki en önemli tarım ürünüdür ve Kamboçya halkının başlıca gıda kaynağıdır. Ülkedeki ekili alanların yarısından fazlası pirinç üretimine ayrılmıştır. 2010 yılında tarım sektörü %4.5 oranında büyüme kaydetmiştir. Sektördeki büyümenin başlıca nedenleri:

- Çeltik ekili alanların genişletilmesi ve çeltikten elde edilen verimin artması
- Komşu ülke Tayland ve Vietnam'da yaşanan sel felaketinden dolayı ekili alanların zarar görmesi ve buna bağlı olarak Kamboçya tarım ürünlerine olan talebin artması olarak gösterilebilir.

Kamboçya tarım sektörünün yeterince gelişmemiş olmasının başlıca nedeni modernize edilmiş bir tohum endüstrisinin olmayışıdır. Kamboçyalı çiftçilerin neredeyse tamamı çeltik yetiştirirken geleneksel yollara başvurmaktadır. Ülkede yalnızca bir adet tohum fabrikası (AQUIP Tohum

Şirketi) bulunmaktadır ve yıllık 2600 ton pirinç tohumu üretmektedir. Buna karşılık komşu ülke Tayland'da 85 tohum fabrikası vardır ve yıllık 50.000 ton pirinç tohumu üretmektedir. Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Örgütü (FAO) ve AB, ülkede tohum endüstrisinin geliştirilmesi yönünde gerekli adımların atılması için Kamboçya hükümetini teşvik etmiştir. Bu bağlamda, Kamboçya hükümeti 10 çeşit pirinç tohumu seçip bunların üretiminde sivil toplum kuruluşları, AB ve BM Gıda ve Tarım Örgütü'nün de desteği ile endüstrinin genişletilmesi için çalışmalara başlamıştır.

Doğal kauçuk ülkenin doğusunda yetiştirilmektedir ve pirinçten sonra en önemli ihrac edilen tarım ürünüdür. Kauçuk üretiminde geçtiğimiz on yıl içerisinde birçok değişim yaşanmıştır. Fransız sömürge yönetimi döneminde ekilen kauçuk ağaçları kesilmiş, devlete ait kauçuk yatırımları özelleştirilmiş ve kauçuk ağacı ekili alanlar genişletilmiştir. Kauçuk üretiminin GSYİH'ya katkısı sınırlıdır ancak ülkeye döviz girişi sağlayan en önemli faktörlerden biridir. Kauçuk fiyatlarında yaşanan dalgalanmalardan dolayı 2010 yılının ilk 10 ayında kauçuk ihracatı rekor seviyede (58 milyon dolar) gerçekleşerek, 2009 yılının yıllık ihracat tutarını (52 milyon dolar) geride bırakmıştır. Kamboçya Ekonomi Enstitüsü (EIC) tahminlerine göre ekili kauçuk ağaçlarının olgunlaşma seviyesine gelmesine bağlı olarak, kauçuk sektöründe %10 civarında büyüme gerçekleşmesi beklenmektedir.

Balıkçılık: Mekong Nehri kıyısındaki su depolarının azalması ve yasadışı avlanma, balıkçılık sektörüne ciddi şekilde zarar vermektedir. Kamboçya halkının geleneksel olarak beslenmesinde tatlı su balığının payı büyüktür. Kamboçya balıkçılık sektöründeki daralma ve artan talep karşısında ihtiyacı karşılayabilmek için, balıkçıların kültür balıkçılığına yöneleceği tahmin edilmektedir. Bu alanda yapılacak olan yatırımlar yüksek geri dönüş alma potansiyeline sahiptir.

3.2 Sanayi

Hazır giyim sektörü ülkede üretimin en yoğun gerçekleştiği alandır. Aynı zamanda ülkenin Amerika'ya ve AB'ye yaptığı ihracatın büyük bölümünü bu sektör oluşturmaktadır. Hazır giyim sektörü 1990-2008 yılları arasında hızla gelişmiş, 350.000 kişiye istihdam ve ülke ekonomisine yıllık ortalama üç milyar dolar gelir sağlamıştır. Küresel ekonomik kriz nedeniyle 2008-2009 yılları arasında sektördeki talep azalmış ve ihracat %20'den fazla düşmüştür. 2010 yılı itibariyle, hazır giyim sektöründeki büyüme %15 olarak gerçekleşmiştir.

Kamboçya **turizm sektörü** 2007-2009 yılları arasında küresel krizden etkilenmiştir. 2010 yılı itibariyle (Tablo 3.2.1) ülkeye giren turist sayısı 2.5 milyonu bulmuştur. Kamboçya Turizm Bakanlığı'ndan alınan verilere göre 2011 yılı üçüncü çeyreği itibariyle ülkeyi 1.8 milyon turist ziyaret etmiştir. Kamboçya Hükümeti, 2020 yılına kadar ülkeyi ziyaret eden turist sayısının 6 milyonu bulmasını hedeflediklerini duyurmuşlardır. Hükümetin bu hedefe ulaşmasında alt yapı çalışmalarının hızlanmasının rolü büyüktür.

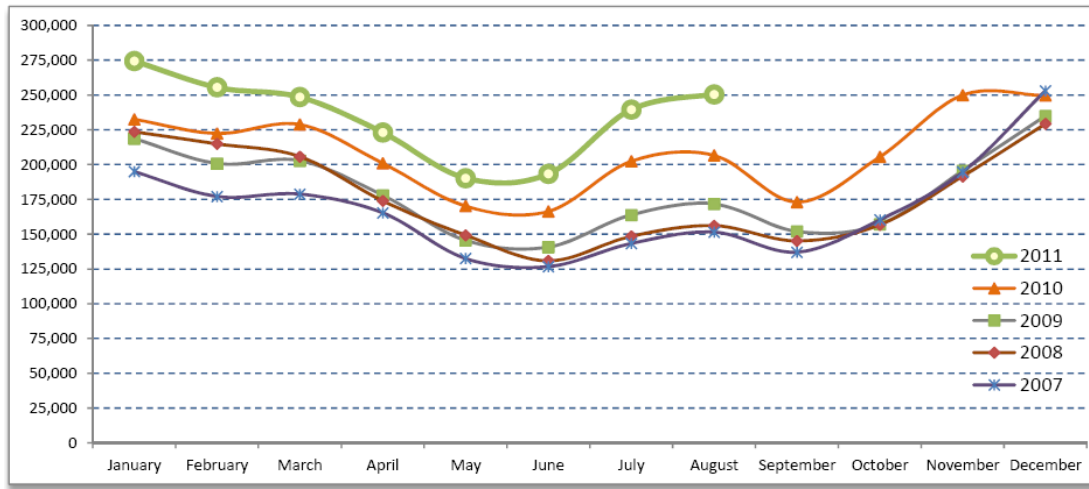
Hizmet sektörünün büyük bir kısmını turizm ve yeme-içme hizmetleri oluşturmaktadır. 2010 yılında hizmet sektörünün GSYİH'daki payı %45,2 olmuştur

Küresel finansal krizin etkisiyle yaşanan duraklama ve daralmanın ardından 2011 yılı itibariyle Kamboçya **inşaat sektöründeki** yatırımlarda, Arazi Yönetimi, Kentsel Planlama ve İnşaat Bakanlığı'nın verilerine göre 2010 yılına oranla %92 artış yaşanmıştır. 2011 yılı Ocak - Ağustos ayları arasında 881 milyon ABD doları değerinde, 1470 inşaat projesi onaylanmıştır. Onaylanan projeler arasında iş merkezleri, apartmanlar, oteller, tarımsal işleme tesisleri ve hazır giyim fabrikaları inşaatları yer almaktadır. Kamboçya'nın gelişen ekonomik görünümü, krizin ardından özellikle Çin'in bölgeye olan ilgisini ve yatırımlarını arttırmıştır. 2012-2015 yılları arasında sektördeki büyümenin artarak devam etmesi beklenmektedir.

3.2.1. Kamboçya'yı Ziyaret Eden Yabancı Turist Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

International tourist arrivals to Cambodia

Destination	Months	2007	2008	2009	2010	2011	change (%) 2011*/10
Cambodia	Q1	550,813	644,205	622,288	683,692	778,467	13.9
<i>International tourist arrivals</i>	January	194,932	223,581	218,691	232,590	274,471	18.0
<i>by all means of</i>	February	177,130	214,902	200,789	222,354	255,499	14.9
<i>transportations</i>	March	178,751	205,722	202,808	228,748	248,497	8.6
	Q2	424,536	454,031	464,230	537,464	606,562	12.9
	April	165,347	173,903	177,955	200,965	223,032	11.0
	May	132,512	149,275	145,564	170,164	190,258	11.8
	June	126,677	130,853	140,711	166,335	193,272	16.2
	Q3	431,815	449,693	487,422	582,024	489,956	
	July	143,310	148,449	163,817	202,349	239,527	18.4
	August	151,478	156,098	171,668	206,563	250,429	21.2
	September	137,027	145,146	151,937	173,112		
	Q4	607,964	577,536	587,637	705,109	0	
	October	160,235	156,718	157,105	205,515		
	November	194,646	191,549	195,570	249,892		
	December	253,083	229,269	234,962	249,702		
	Total	2,015,128	2,125,465	2,161,577	2,508,289	1,874,985	15.0%

*Kaynak: Kamboçya Turizm Bakanlığı, Ülkeye giriş yapan turist sayısı

Son yıllardaki gelişmelere rağmen Kamboçya ekonomisi yıllar süren savaşın ve iç karışıklıkların izlerini taşımaktadır. Kamboçya, kişi başına düşen gelir ve eğitim seviyesi bakımından bölgedeki komşu ülkelerden geridedir. Halkın büyük bir çoğunluğu geçimini tarım ve buna bağlı sektörlerden sağlamaktadır. Yatırımcıları koruyacak kuvvetli bir yasal çerçevenin olmayışı, ekonomik imkanları ve rekabet gücünü engellemeye devam etmektedir. Kamboçya ekonomisi nüfusun büyük bir kısmına istihdam yaratmada yetersiz kalmıştır. Ülke nüfusunun yarısının 20 yaş ve altında olduğu düşünüldüğünde, önümüzdeki 10 yıl içerisinde istihdam yaratmanın daha da büyük bir problem haline geleceği düşünülmektedir.

4. Doğrudan Yabancı Yatırımlar - DYY

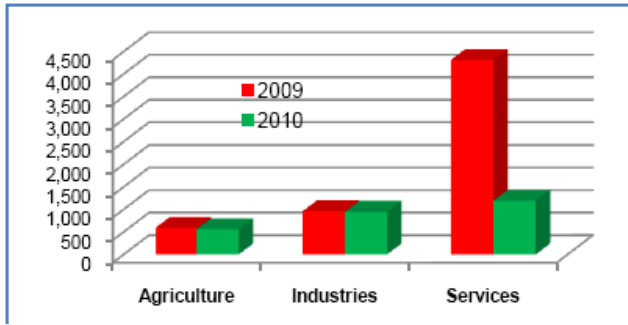
1980'lerin sonunda Kamboçya'da doğrudan yabancı yatırımlar yok denecek kadar azdı. 1993 yılında Paris Barış Anlaşması'nın imzalanmasıyla beraber, 1990'ların ikinci yarısında ülkedeki DYY stoğu bir milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Eylül 2011 itibariyle, Kamboçya Ticaret Bakanlığı 38.51 milyar dolar değerinde 1736 projeyi onaylamıştır. Birçok az gelişmiş ülkede olduğu gibi Kamboçya'da da DYY istatistikleri onaylanmış yatırımlar baz alınarak hazırlanmaktadır. Bu sebeple, gerçek DYY stoğu aşağıdaki tablolarda belirtilen değerlerden farklı olabilmektedir.

4.1 Kamboçya DYY 2002-2011*(Eylül)

Yıl	Proje Sayısı	Sermaye (Milyar \$)
2002	31	0,23
2003	41	0,23
2004	52	0,21
2005	91	0,96
2006	86	3,47
2007	90	1,93
2008	121	11,36
2009	100	5,86
2010	102	2,69
2011*	87	5,6
Toplam	801	32,54

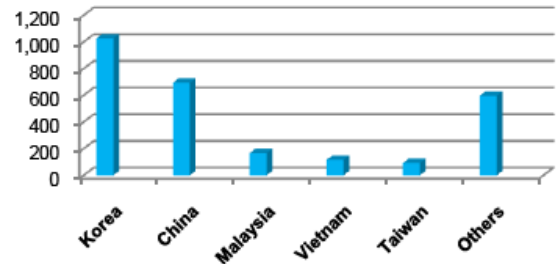
*Kaynak: Council for Development Cambodia

4.2 Doğrudan Yabancı Yatırımların Sektörel Dağılımı Yabancı 2009-2010 (Milyon \$)

* Kaynak: Council for Development Cambodia

4.3 Ülkelere göre Doğrudan Yatırımların Dağılımı ,2010 (İlk 5)

5. Enflasyon

2010 yılının ilk dokuz ayı itibariyle, enflasyon oranı %3.6 olarak kaydedilmiştir. Aynı dönemde, gıda ürünlerinin fiyatları %3.7 oranında, petrol fiyatları %6.5 oranında artarken, eğitim ücretleri %5.1 oranında artış göstermiştir. Yıldan yıla enflasyon oranlarına bakıldığında, 2009 yılında %5.3 olan enflasyon, 2010 yılı Eylül ayı itibariyle %1.9 olarak kaydedilmiştir.

İthal edilen ürünlerde fiyat artışının olmaması (özellikle Vietnam'dan ithal edilen), petrol fiyatlarındaki artışın daha önceki yıllara oranla daha az olması ve ekonomik faaliyetlerin artması enflasyonda önceki yıllara kıyasla düşük seviyelerin yakalanmasını sağlamıştır.

6. İşgücü

Kamboçya Milli Enstitüsü (NIS) verilerine göre, ülkedeki iş gücü nüfusu 2009 yılında 15-64 yaş arası 7.4 milyondur. Kamboçya işgücü piyasasına yıllık ortalama 0.2 milyon kişi katılmaktadır. Toplam işgücündeki genç nüfusta azalma olmuştur. Bu düşüş, genç nüfusun eğitime devam etmesiyle açıklanmaktadır.

2009 yılında eğitimsiz işgücünde %20.2 oranında azalma olmuştur. 2004-2009 yılları arasında eğitimde yaşanan gelişmelere rağmen, işgücünün yarısından fazlası ilköğretim mezunudur ve sadece %18'i orta dereceli ve yüksek öğretim mezunudur.

7. Kamboçya'nın Dış Ticaretinde Başlıca Ürün ve Ülkeler (2010)

İthalatında Başlıca Ülkeler (%)	Tayland (%26,8), Vietnam (%19), ÇHC (%14,5), Hong Kong (%8,1), Singapur (%6,9), TÜRKİYE (%0,05)
İhracatında Başlıca Ülkeler (%)	ABD (%54,4), Almanya (%7,7), Kanada (%5,9), İngiltere (%5,5), Vietnam (%4,5), TÜRKİYE (%0,5)
Başlıca İhraç Ürün/ Ürün Grubu	Tekstil, balıkçılık ürünleri, kauçuk, kereste
Başlıca İthal Ürün/ Ürün Grubu	Petrol ürünleri, yapı malzemeleri, makineler, araç ve motosikletler, altın, ilaçlar

* Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

8. TÜRKİYE – KAMBOÇYA İKİLİ İLİŞKİLER

8.1 Türkiye – Kamboçya Ticaret Verileri

Yıl	İthalat \$ / Bin	İhracat \$ / Bin	Hacim \$ / Bin	Denge \$ / Bin
2000	736,15	1.169,87	1.906,02	433,71
2001	422,90	1.993,24	2.416,15	1.570,34
2002	451,38	1.403,99	1.855,37	952,62
2003	620,09	1.873,28	2.493,37	1.253,19
2004	2.669,93	1.785,29	4.455,22	-884,65
2005	9.422,25	2.006,41	11.428,66	-7.415,84
2006	6.983,45	4.571,32	11.554,77	-2.412,14
2007	12.049,35	5.297,66	17.347,01	-6.751,69
2008	21.467,97	5.445,38	26.913,34	-16.022,59
2009	20.009,58	4.675,91	24.685,49	-15.333,67
2010	27.980,66	4.489,61	32.470,27	-23.491,06
2011	45.843.319	3.915.659	49.758.978	-41.927.660

*Kaynak: TÜİK

8.2 Türkiye - Kamboçya İkili Ticarete Başlıca Ürünler

*Türkiye'nin 2011 Yılı İhracatında İlk 10 Fasıl

Fasıl	Fasıl adı	İhracat \$
87	Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet ve diğer	1.056.045
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve müstahsalları, mumlar	887.626

98	Zati eşya, kumanya ve başka yerde belirtilmeyen diğer eşyalar	451.240
70	Cam ve cam eşya	394.129
33	Uçucu yağlar, rezinoitler, parfümeri, kozmetikler vb	184.134
25	Tuz, kükürt, toprak ve taşlar, alçılar ve çimento	173.048
71	İnciler, kıymetli taş ve metal mamulleri, madeni paralar	99.418
84	Kazan: makina ve cihazlar, aletler, parçaları	99.095
85	Elektrikli makina ve cihazlar, aksam ve parçaları	90.338
68	Taş, alçı, çimento, amyant, mika vb maddelerden eşya	75.140

***Türkiye'nin 2011 İthalatında İlk 10 Fasıl**

Fasıl	Fasıl adı	İthalat \$
61	Örme giyim eşyası ve aksesuarları	20.013.725
89	Gemiler, suda yüzen taşıt ve araçlar	13.627.013
62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarları	7.472.460
64	Ayakkabılar, getrler, tozluklar vb eşya ve aksamı	4.650.990
73	Demir veya çelikten eşya	30.909

65	Başlıklar ve aksamı	17.863
84	Kazan:makina ve cihazlar,aletler,parçaları	11.284
71	İnciler,kıymetli taş ve metal mamulleri,medeniparalar	9.314
42	Deri eşya,saraciye eşyası,seyahat eşyası,bağırsaktan eşya	2.924
87	Motorlu kara taşıtları,traktör,bisiklet,motosiklet ve diğer	2.280

*Kaynak: TÜİK

Faydalı Bilgiler

Diplomatik Misyon Temsilcilikleri

- **Kamboçya Fahri Başkonsolosluğu**

Adres: Park Plaza, Eski Büyükdere Cad. No:22 Kat: 17, Maslak 34398, İstanbul

Tel: 0212 366 5086

Faks: 0212 366 5085

E- Posta: info@kambocya.org.tr

- **Kamboçya Büyükelçiliği**

Adres: Mahatma Gandhi Caddesi No 39/3 Büyükesat Çankaya, Ankara

Tel: 0312 437 06 63

Faks: 0312 437 06 64

- **İletişim**

Gökşin Demiral Duman, Bölge Koordinatörü (V.)

Tel: + 90 212 339 50 08

E-posta: gduman@deik.org.tr

Burcu Sonsoy, Koordinatör Yardımcısı

Tel: + 90 212 339 50 37

E-posta: bsonsoy@deik.org.tr

Adem Kula, Koordinatör Yardımcısı

Tel: + 90 212 339 50 83

E-posta: akula@deik.org.tr

Dilek Morgül, Koordinatör Yardımcısı

Tel: + 90 212 339 50 18

E-posta: dmorgul@deik.org.tr